

การพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีด จังหวัดอุทัยธานี

The Development of Model Community of Art Practice Handicraft Product of Knife-making Group in the Uthaitthane Province

รวิษ พะยิม¹
Tawat Payim

บทคัดย่อ

การวิจัยการพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม ของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยคือ 1. เพื่อสร้างแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี 2. เพื่อประเมินแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม

โดยวิธีดำเนินการวิจัย ขั้นที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีด ขั้นที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขั้นที่ 3 การสร้างแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี ขั้นที่ 4 การประเมินแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาเอกสารสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนทั้งในและนอกชุมชน การศึกษาภาคสนาม เก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์เจาะลึก แบบสนทนากลุ่ม และการประเมินแบบจำลองด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิจัยสรุปว่าการพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม ของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานีพบว่า บริบทชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีด เป็นชุดองค์ความรู้ทางด้านการทำมีดแบ่งเป็น องค์ความรู้ด้านการทำมีดเหล็กกล้าของกลุ่มทำมีดช่างหิน ช่างเหล็ก และช่างบู้ องค์ความรู้ด้านการทำมีดแบบโบราณของกลุ่มทำมีดช่างหล่อ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานีโดยคณะวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒินักออกแบบ ศิลปินพื้นบ้านมีส่วนร่วมปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์มีด ประกอบด้วย 4 ชุมชน สร้างผลงานผลิตภัณฑ์มีด

แบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี มีองค์ประกอบหลักของแบบจำลอง คือ การพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทำมีด ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม และการทดสอบผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาชุมชน ตามหลักการของแบบจำลองจะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาคความเข้ม

แข็งของชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน เกิดการถอดบทเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในตัวของปราชญ์ชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ สืบทอด เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถนำแบบจำลองไปใช้ในการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอื่นที่เกี่ยวข้องได้ เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน

การประเมินแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานีตามหลักเกณฑ์การคัดสรรหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย การประเมินผลิตภัณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของแต่ละกลุ่ม ดังนี้ กลุ่มทำมีดช่างหิน ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 5 ดาว กลุ่มทำมีดช่างเหล็ก ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 5 ดาว กลุ่มทำมีดช่างบู้ ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 4 ดาว กลุ่มทำมีดช่างหล่อ ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 3 ดาว การพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการ มีภาครัฐ นักวิชาการ ปราชญ์ชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนศิลปกรรมการทำมีดของจังหวัดอุทัยธานี โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการพัฒนาชุมชนแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ : แบบจำลอง, ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม, กลุ่มทำมีด

Abstract

The research for Development of Community of Art Practice Model for product of Knife-making Group in Uthaitthane Province has two objects: 1. To make the model of community of art practice for product of Knife-making group in Uthaitthane 2. To evaluate the model for product of Knife-making Group in Uthaitthane Province on the quality of community products on the production and development of produces and participation field of community of art practice.

The first step is to study the background of community of art practice for product of Knife-making group. The second step is to development the products.

¹นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

The third step is to make the model of community of art practice for product of Knife-making group in Uthaithani. The fourth step is to evaluate the model for product of Knife-making Group in Uthaithani Province. The research is the quality one: studying documents, interviewing qualification persons and scholars stayed in and not stayed in community, field study, collecting data-deeply interview form, communication in group, evaluating the model of quality products and participating of community of art practice.

The research was found that :

The research for development of Community of art practice model for product of Knife-making group in Uthaithani province has been found that the background of community of art practice for product of knife-making group is the Knife-making knowledge set has been divided: knowledge of the steel Knife-making which has been made by the group of Tin master, Cak and Pui, knowledge of the old Knife-making which has been made by the group of Chalore master.

The development for products of community of art practice of Knife-making group in Uthaithani was developed by researchers, scholars , designers and local artists came to joint to develop the design Knife products, which included with four communities to make the Knife products.

The model of Community of art practice of Knife-making group in Uthaithani province has the main complement of model is self-community products group, development for the products of Knife-making,

community of art practice and testing the products in which occurred the procedure of development for the community. Theory of model would develop the community stronger, development of products will endure, modeling yourself on local knowledge which have in the community scholars to preserve continuously, endured development and could take the model to develop other related community products and procedure an exchange community knowledge.

To estimate of development of community of art practice model for product of Knife-making group in Uthaithani Province a longing with selection rule; one subdistrict one Thai product, estimating the products about products and strength of community, about

marketing and history of products and quality of products. The result of estimating a long with the test of each group : the group of Tin master has got five stars according to the test, and also the group of Cak master has got five stars but Pui master group has got four stars and Chalore master group has got three stars. The development of model which has the government, academicians and community scholars are main organs to propel the art of Knife-making in Uthaithani province by exchange and study in the community development of local knowledge on Knife-making of Uthaithani province.

Key word: Development of Model, Community of Art Practice, Product of Knife-making Group

บทนำ

จังหวัดอุทัยธานีมีการผลิตงานศิลปกรรมการทำมีด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความกับวิถีชีวิตของกลุ่มคนในชุมชนแสดงถึงภูมิปัญญา ที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์มีด สภาพปัญหาในปัจจุบันพบว่ามีความซับซ้อนในการผลิตสูง ต้องมีขั้นตอนและใช้เวลาในการผลิตค่อนข้างนาน มีราคาค่อนข้างสูง การพยายามออกแบบลวดลายและสร้างผลิตภัณฑ์มีดมีข้อจำกัดด้านความเข้าใจในหลักเกณฑ์สำหรับประเมินคุณภาพและมาตรฐานในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อเกิดความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในด้านการจำหน่ายอย่างแท้จริงซึ่งการพัฒนาเกิดความล้มเหลวของการพัฒนาดังแต่อดีตถึงปัจจุบัน เกิดการละเลยองค์ความรู้และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การไม่เข้าใจสังคม การละเลยระบบสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนการขาดข้อมูลพื้นฐานของชุมชนท้องถิ่นเพื่อกำหนดผลลัพธ์ของการพัฒนา ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวผนวกกับนโยบายการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ซึ่งวางอยู่บนแนวคิดเรื่องความทันสมัย และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนเสรีนิยม ทำให้กระบวนการพัฒนาเดินมาถึงทางตัน (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2552, หน้า5) ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ไม่เหมาะสม

ผลิตภัณฑ์มีดชุมชนของจังหวัดอุทัยธานีในปัจจุบันซึ่งกระบวนการพัฒนาชุมชนไม่ควรมุ่งพัฒนาเพียงประเด็นด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนเพียงส่วนเดียวควรคำนึงถึงรูปแบบชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน ชีตความสามารถ ความสัมพันธ์ของชุมชนด้วย ซึ่งการพัฒนาชุมชน เพื่อให้สังคมไทยเคลื่อนไปสู่การเป็นสังคมแห่งปัญญาอย่างแท้จริงได้โดยการวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นกุญแจสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นสังคมฐานความรู้ ที่มีความเข้มแข็งมีพลังทางปัญญาซึ่ง จิรวัดน์ พิระสันต์ (2552, หน้า 5) กล่าวว่าเกิดเป็นเครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งที่ผ่านมาการ

พัฒนามุ่งเน้นการแก้ปัญหาเพียงส่วนเดียว คือการพัฒนาารูปแบบ เป็นการพัฒนาแบบแยกส่วน การพัฒนาดังกล่าวส่งผลต่อความอ่อนแอด้านความสัมพันธ์ของชุมชนการทำงานร่วมกัน การติดต่อสื่อสารด้วยความเต็มใจที่จะร่วมมือประสานงานกันยอมรับที่จะทำงานร่วมกันพัฒนารูปแบบชุมชนภายในเครือข่ายต่อไป (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552, หน้า.479)

ดังนั้นการพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมซึ่งจัดเป็นนวัตกรรมใหม่ที่สามารถช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มทำมีดในจังหวัดอุทัยธานี เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาโดยการศึกษาวิจัยเอกสารตำราต่าง ๆ จะมุ่งเน้นประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์เพียงส่วนเดียว และในระยะเวลาต่อมาผลที่เกิดขึ้นคือกลุ่มชุมชนผู้ทำผลิตภัณฑ์ไม่สามารถพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ด้วยตนเองภายในกลุ่มชุมชนต่อไปได้ การพัฒนาชุมชนด้านศิลปหัตถกรรมมีความจำเป็นต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่เกิดจากกลุ่มชุมชนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันเป็นผู้กำหนด และขับเคลื่อนวิธีการ เพื่อเกิดเป็นกระบวนการคิด การเรียนรู้ และสามารถแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของชุมชนทำมีดต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อประเมินแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1. ด้านการพัฒนาศิลปกรรมการทำมีด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดกรอบการพัฒนา โดยพิจารณาตามหลักในการสร้างงานศิลปกรรมโดยแนวของ จิรวัดน์ พิระสันต์ (2543, หน้า 14-16) และภูวพัฒน์ ศรีนาง (2552, หน้า 53-57) โดยแบ่งเกณฑ์ ดังนี้

- 1.1 จุดมุ่งหมาย
- 1.2 แนวคิดและคติความเชื่อ
- 1.3 กระบวนการผลิต
- 1.4 วัสดุ
- 1.5 คุณค่าทางความงาม
- 1.6 วิวัฒนาการของผลงาน
- 1.7 ผลกระทบต่อสังคม รับผิดชอบต่อสังคม สะท้อนสังคม
- 1.8 ลักษณะเฉพาะเอกลักษณ์
- 1.9 การสร้างเรื่องราวขึ้นใหม่
- 1.10 อิทธิพลทางศิลปกรรม

2. ด้านการพัฒนาแบบจำลอง

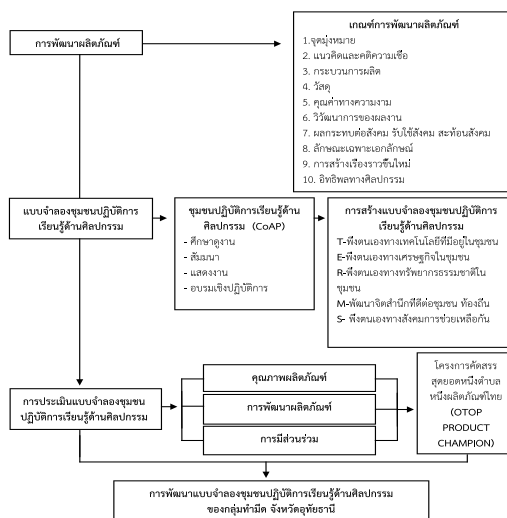
การพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมในแต่ละองค์ประกอบการ ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีการพึ่งตนเองของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547, หน้า 100) โดยเป็นโครงสร้าง ประกอบด้วย

- 2.1 การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชน
- 2.2 การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน
- 2.3 การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน
- 2.4 การพัฒนาจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.5 การพึ่งตนเองทางสังคมโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. ด้านการประเมินผลิตภัณฑ์

การประเมินผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมของกลุ่มทำมีดจังหวัดอุทัยธานี พิจารณาตามเกณฑ์คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (2555, หน้า 53-58) หลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปีพ.ศ. 2555 (OTOP Product Champion : OPC) โดยแบ่งเป็นด้าน ดังนี้ ด้านการผลิต

กรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัย การพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมีด จังหวัดอุทัยธานี ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านชุมชนปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรม มีผู้ที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ ชุมชน และปราชญ์ทางการทำมีด มีความเห็นตรงกันว่าผลงานที่มีลักษณะโดดเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ประกอบด้วย

1. กลุ่มศิลปกรรมที่มีความเป็นเลิศ (Best Practice) กลุ่มทำมีดช่างหิน ตำบลหนองไผ่แบน อำเภอมือง จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มทำมีดช่างเหล็ก ตำบลอุทัยใหม่ อำเภอมือง จังหวัดอุทัยธานี
2. กลุ่มศิลปกรรมอยู่ในช่วงพัฒนา (Development) กลุ่มทำมีดช่างปู้ ตำบลสะแกกรัง อำเภอมือง จังหวัดอุทัยธานี กลุ่มทำมีดช่างสลอน ตำบลน้ำรอบ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. การพัฒนาแบบจำลอง หมายถึง ทางการพัฒนาภายในกลุ่มชุมชนผู้ทำผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทศิลปกรรมการทำมิด แบบชุมชนปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการทำมิด

2. ศิลปกรรม หมายถึง ผลงานการสร้างสรรค์การทำมิดที่แสดงออกถึงความประณีต สวยงาม แสดงถึงวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ ด้านประเพณี องค์กรความรู้จากบรรพบุรุษ หรือช่างพื้นถิ่น

3. ชุมชนปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรม หมายถึง กลุ่มชุมชนปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปกรรม โดยกลุ่มผู้ทำผลิตภัณฑ์มิดที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเกิดเครือข่ายชุมชน อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

4. ผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง การรวมกลุ่มกันทำสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์ศิลปกรรมมิดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสร้างรายได้ และการใช้งาน โดยความรู้ความสามารถ ภูมิปัญญาของคนในชุมชน ตลอดจนการใช้วัสดุที่ได้ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ และแสดงถึงความเป็นเฉพาะถิ่น

5. การพัฒนาชุมชนปฏิบัติการด้านศิลปกรรม หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนปฏิบัติการด้านศิลปกรรมการทำมิดของจังหวัดอุทัยธานี โดยการเรียนรู้จากกลุ่มทำมิดที่มีความเป็นเลิศของกลุ่มทำมิด จังหวัดอุทัยธานี ถ่ายทอดสู่กลุ่มผู้ต้องการพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมชุมชน

6. การประเมินผล หมายถึง การวัดคุณค่าเพื่อรับรองผลของแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านงานศิลปกรรมของกลุ่มทำมิดจังหวัดอุทัยธานี โดยพิจารณาตามการวิเคราะห์ ด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านความเข้มแข็งของชุมชน

7. มิด หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางด้านศิลปกรรมชุมชนของจังหวัดอุทัยธานี ที่ทำขึ้นโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มทำมิด ช่างหิน ช่างเหล็ก ช่างปั้น ช่างสลัก ผู้ทรงคุณวุฒิ นักออกแบบ และศิลปินพื้นบ้านมีส่วนร่วมปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร และตรวจเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยเครื่องมือดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เจาะลึก
2. แบบสอบถามสนทนาเจาะจงกลุ่ม (Focus Group)
3. แบบประเมินผลิตภัณฑ์ชุมชน

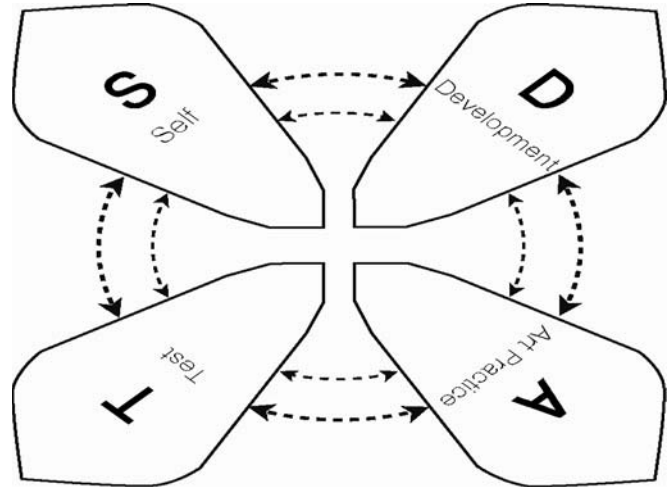
สรุปผลการวิจัย

แบบจำลองซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนทางด้านศิลปกรรม ด้วยวิธีการรูปแบบ และขั้นตอน การพึ่งตนเอง ในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อพัฒนาแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรม โดยสรุปผลดังต่อไปนี้

1. แบบจำลอง

แบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมิดจังหวัดอุทัยธานี คือแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการพัฒนาควบคู่กันทั้งในด้านชุมชน และผลิตภัณฑ์ศิลปกรรม โดยมีองค์ประกอบหลักของแบบจำลอง 4 องค์ประกอบคือ

1. การพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทำมิด
3. ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม
4. การทดสอบผลิตภัณฑ์

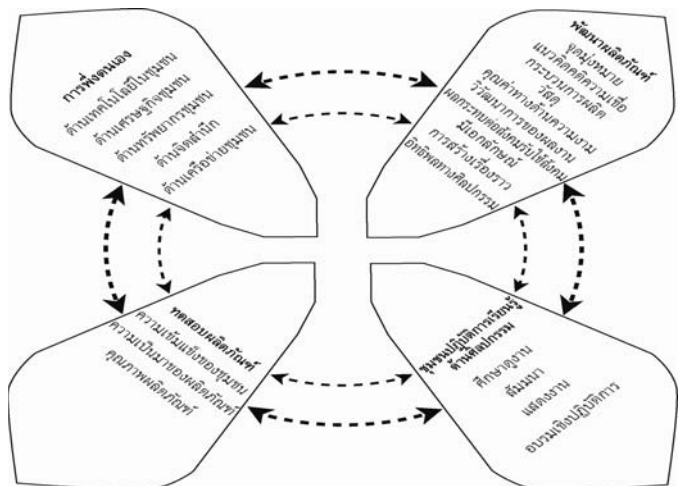

ภาพ 2 แสดงโครงสร้างของแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม (S.DAT)
ความหมายของแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม (S.DAT)

ตาราง 1 แสดงความหมายแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม (S.DAT)

S.DAT		
คำศัพท์	อักษรย่อ	ความหมาย
Self	S.	ตนเอง
Development	D	การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทำมิด
Art Practice	A	ปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม
Test	T	การทดสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

S.DAT Model

ภาพ 3 แสดงแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม (S.DAT)

แบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม โดยการพึ่งตนเองในแต่ละองค์ประกอบของโครงสร้างเบื้องต้นที่ชุมชนสามารถจะพึ่งตนเองประกอบด้วย การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชน (Self-Technology) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน (Self-Economic) การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (Self-Resources) การพัฒนาจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน ภูมิปัญญา (Self-Mind) และการพึ่งตนเองทางสังคมโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Self-Social) ดังตาราง 3 แสดงความหมายการพึ่งตนเองในขั้นต้น

ตาราง 2 แสดงความหมายของการพึ่งตนเองในขั้นต้น (Self)

Self	ความหมาย
Self - Technology	การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชน โดยสามารถศึกษาปฏิบัติการเรียนรู้เพิ่มเติมได้
Self - Economic	การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจในชุมชน โดยสามารถจัดการภายในกลุ่มให้เกิดความเพียงพอต่อรายได้ในกลุ่มของตนเอง
Self - Resources	การพึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน โดยจัดการทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนได้อย่างสมดุล
Self - Mind	การพึ่งตนเองทางด้านจิตสำนึก โดยคำนึงถึงการพัฒนาจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำตนให้เป็นที่ยอมรับของตนเองและชุมชน
Self - Social	การพึ่งตนเองทางด้านสังคมโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยงกันในรูปแบบเครือข่ายของกลุ่มชุมชนทั้งภายในและภายนอก

ความหมายแต่ละองค์ประกอบของแบบจำลองการพึ่งตนเองในขั้นต้น (Self) ซึ่งแยกออกเป็นแต่ละส่วนประกอบในโครงสร้างแบบจำลองการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยแบ่งเป็นแต่ละองค์ประกอบ สิบประเด็นหลักด้วยกันคือ จุดมุ่งหมาย แนวคิด และคติความเชื่อ กระบวนการผลิต วัสดุ คุณค่าทางความงาม วิวัฒนาการของผลงาน ผลกระทบต่อสังคม รับผิดชอบต่อสังคม ลักษณะเฉพาะเอกลักษณ์ การสร้างเรื่องราว และอิทธิพลทางศิลปกรรม โดยมีรายละเอียดดังตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงความหมายแต่ละองค์ประกอบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (Development)

Development	ความหมาย
Develop - Objective	จุดมุ่งหมาย
Develop - Concept	แนวคิดและคติความเชื่อ
Develop - Process	กระบวนการผลิต
Develop - Material	วัสดุ
Develop - Aesthetic	คุณค่าทางความงาม
Develop - Evolution	วิวัฒนาการของผลงาน
Develop - Impact	ผลกระทบต่อสังคม รับผิดชอบต่อสังคม สะท้อนสังคม
Develop - Identity	มีเอกลักษณ์
Develop - Story	การสร้างเรื่องราว
Develop - Influence	อิทธิพลทางศิลปกรรม

องค์ประกอบของชุมชนปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรม (Art Practice) ซึ่งแยกออกเป็นแต่ละส่วนประกอบในโครงสร้าง โดยแบ่งเป็นแต่ละองค์ประกอบ สิบประเด็นหลักด้วยกันคือ ศึกษาดูงาน สัมมนา แสงงาน อบรมเชิงปฏิบัติการในส่วนของชุมชนปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรมจะต้องเกิดโดยกลุ่มชุมชน มีความรู้ ความสนใจ ความสามารถในทิศทางเดียวกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เครือข่ายชุมชน นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 แสดงความหมายของชุมชนปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรม (Art Practice)

Art Practice	ความหมาย
Art - Education Tourist	ศึกษาดูงาน
Art - Seminar	สัมมนา
Art - Exhibition	แสงงาน
Art - Work Shop	อบรมเชิงปฏิบัติการ

องค์ประกอบของการทดสอบผลิตภัณฑ์ชุมชน (Test) คือการวัดคุณค่าเพื่อรับรองผลในส่วนของผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยพิจารณาตามการวิเคราะห์ (OTOP Product Champion) ตามแนวทางหลักเกณฑ์การคัดสรรหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และหลักเกณฑ์การพิจารณาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยมีรายละเอียดดังตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงความหมายของการทดสอบผลิตภัณฑ์ชุมชน (Test)

Test	ความหมาย
OTOP Product Champion	ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน
	ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์
	หลักเกณฑ์การพิจารณาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทัศน์ของแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมิด จังหวัดอุทัยธานี โดยการพึ่งตนเองตามของโครงสร้างเบื้องต้นประกอบด้วย การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชน การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน การพัฒนาจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน ภูมิปัญญา และการพึ่งตนเองทางสังคมโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์เป็นวงจรสรุปได้ดังนี้

ตาราง 6 แสดงสรุปผลการวิจัย

การพึ่งตนเอง	อดีต	ระหว่างการวิจัย	หลังการวิจัย
ด้านเทคโนโลยี	มีเครื่องมืออุปกรณ์ เครื่องจักร และโรงงานผลิต	ชุมชนจัดหมวดหมู่ความรู้การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี	1. ด้านเทคโนโลยีที่เป็นรูปธรรมคือเครื่องมืออุปกรณ์ เครื่องจักร และโรงงานผลิต 2. ด้านเทคโนโลยีที่เป็นนามธรรมคือความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญา
ด้านเศรษฐกิจ	1. มีการจำหน่ายสินค้าทั้งภายในและภายนอก จังหวัด 2. มีการจ่ายค่าตอบแทนของช่างภายในกลุ่ม	ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน และการทำบัญชี	1. ชุมชนสนใจเรื่องความเข้มแข็งของกลุ่มตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง 2. มีการนำช่างในชุมชน วัสดุ ที่มาจากชุมชน 3. มีการสร้างความเป็นระบบการทำบัญชีเพิ่มขึ้น
ด้านทรัพยากร	ใช้วัสดุที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ	1. ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการใช้วัสดุในชุมชน 2. ชุมชนคำนึงถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรในชุมชน	1. นำวัสดุที่ได้ในชุมชนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2. ให้ความสำคัญทางด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม
ด้านจิตสำนึก	มีจิตสำนึกทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองแต่ขาดการกระตุนและการเชิดชู ความเป็นปราชญ์ชุมชน	1. ร่วมกันกำหนดแนวทางเรื่องราวทางด้านภูมิปัญญาของจังหวัด 2. เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นปราชญ์ชุมชน	1. เกิดจิตสำนึกเพื่อถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน 2. ช่วยกันเผยแพร่เอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาการทำมีด ของจังหวัดอุทัยธานี
การช่วยเหลือเกื้อกูล	มีการช่วยเหลือเกื้อกูล	สร้างเครือข่ายช่วยเหลือกันด้านอาชีพ	มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเกิดเครือข่ายทั้งในและนอกจังหวัด
จุดมุ่งหมายการทำมีด	1. ทำเพื่อใช้สอย 2. ด้านการตลาด 3. ลูกค้าสั่งทำ 4. ความต้องการของตน	1. ทำเพื่อใช้สอย 2. ด้านการตลาด 3. ลูกค้าสั่งทำ 4. ความต้องการของตน	1. ทำเพื่อใช้สอย 2. ด้านการตลาด 3. ลูกค้าสั่งทำ 4. ความต้องการของตน
แนวคิดและคติความเชื่อ	1. ความเชื่อทางศาสนา 2. ความเชื่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	เกิดความพยายามที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากประวัติความเป็นมา	1. ความเชื่อทางศาสนา 2. วามเชื่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 3. พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากประวัติความเป็นมา
กระบวนการผลิต	1. ผลิตแบบดั้งเดิม 2. ผลิตแบบผสมผสาน 3. ผลิตแบบสมัยนิยม	เกิดการแยกส่วนผลิตภายนอกกลุ่มชุมชน	1. ผลิตแบบดั้งเดิม 2. ผลิตแบบผสมผสาน 3. ผลิตแบบสมัยนิยม 4. แยกส่วนผลิตระหว่างชุมชน
วัสดุ	1. วัสดุเหลือใช้ในชุมชน 2. วัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ 3. วัสดุไม้ 4. เหล็กสตีล และงาช้าง 5. วัสดุสำเร็จรูป	ร่วมกันหาแนวทางการใช้วัสดุในพื้นที่	1. วัสดุเหลือใช้ในชุมชนมากขึ้น 2. หาวัสดุอื่นมาทดแทนงาช้าง
คุณค่าทางความงาม	1. คุณค่าจากวัสดุ 2. คุณค่าทางภูมิปัญญา 3. คุณค่าที่เกิดจากผ่านเกณฑ์การประเมิน	1. คุณค่าจากวัสดุ 2. คุณค่าทางภูมิปัญญา 3. คุณค่าที่เกิดจากผ่านเกณฑ์การประเมิน	1. คุณค่าจากวัสดุ 2. คุณค่าทางภูมิปัญญา 3. คุณค่าที่เกิดจากผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตาราง 6 (ต่อ)

การพึ่งตนเอง	อดีต	ระหว่างการวิจัย	หลังการวิจัย
วิวัฒนาการของผลงาน	1. การพัฒนารูปแบบ 2. ความเป็นผู้นำด้านอาชีพ 3. เกิดการพัฒนาคุณภาพ 4. พัฒนานวัตกรรม	1. เกิดการปรับตัวเข้าสู่การประเมินตามเกณฑ์ 2. การหาแนวทางการพัฒนาสู่ตลาดอาเซียน	1. การพัฒนารูปแบบ 2. ความเป็นผู้นำด้านอาชีพ ความเป็นตัวแทนปราชญ์ชุมชน 3. เกิดการพัฒนาคุณ 4. พัฒนานวัตกรรม
ผลกระทบต่อสังคม รับใช้สังคม สะท้อนสังคม	1. ทำมิตเพื่อรับใช้ชุมชน 2. เกิดอาชีพในชุมชน 3. เกิดเครือข่ายระดับชุมชน นอกชุมชน ต่างประเทศ 4. แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	1. ทำมิตเพื่อรับใช้ชุมชน 2. เกิดอาชีพในชุมชน 3. เกิดเครือข่ายระดับชุมชน นอกชุมชน ต่างประเทศ 4. แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	1. ทำมิตเพื่อรับใช้ชุมชน 2. เกิดอาชีพในชุมชน 3. เกิดเครือข่ายระดับชุมชน นอกชุมชน ต่างประเทศ 4. แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
ลักษณะเฉพาะเอกลักษณ์	1. การใช้งาน 2. มิตสวยงาม 3. ความ แข็งแกร่งของใบมิต	เกิดความร่วมมือเพื่อหาแนวทางสร้างความเป็นเอกลักษณ์เพิ่มขึ้น	1. เอกลักษณ์มิตใช้งาน 2. เอกลักษณ์มิตสวยงามและการใช้งานเฉพาะด้าน 3. เอกลักษณ์ด้านความ แข็งแกร่งของใบมิต
การสร้างเรื่องราว	1. สร้างเรื่องราวจากวัสดุที่นำมาใช้ 2. สร้างเรื่องราวจากประวัติความเป็นมา 3. สร้างเรื่องราวจากตำนาน	เกิดความร่วมมือเพื่อหาแนวทางสร้างเรื่องราว ที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของมิตจังหวัดอุทัยธานี	นำเรื่องราวการทำมิต ที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของมิตจังหวัดอุทัยธานี มาใช้ประชาสัมพันธ์มากขึ้น
อิทธิพลทางศิลปกรรม	1. ในชุมชน 2. นอกชุมชน 3. ต่างประเทศ	1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน 2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้นอกชุมชน 3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่างประเทศ	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในชุมชน นอกชุมชน และรูปแบบมิตของต่างประเทศ หลากหลายรูปแบบขึ้น

ผลเกิดจากการดำเนินงานตามองค์ประกอบของแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรม ของกลุ่มทำมิตจังหวัดอุทัยธานี จะต้องผ่านขั้นตอนตรวจสอบหรือการประเมินผล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การประเมินตามแนวทางหลักเกณฑ์การคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชนประกอบด้วย การผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย การตลาด และเรื่องราวหรือตำนานของผลิตภัณฑ์ ด้านหลักเกณฑ์การพิจารณาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย คุณภาพผลิตภัณฑ์ โอกาสทางตลาด ดังนั้นสรุปผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มทำมิตช่างหิน ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่า ระดับ 5 ดาว

กลุ่มทำมิตช่างเหล็ก ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่า ระดับ 5 ดาว

กลุ่มทำมิตช่างปั้น ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่า ระดับ 4 ดาว

กลุ่มทำมิตช่างสลอ ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่า ระดับ 3 ดาว

ตาราง 6 (ต่อ)

ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม	อดีต	ระหว่างการวิจัย	หลังการวิจัย
ศึกษาดูงาน	ความรู้อยู่ในตัวปราชญ์	ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านศิลปกรรม	1. ความรู้ที่อยู่ในตัวปราชญ์ 2. เกิดการกระจายความรู้สู่ชุมชน 3. หน่วยงานและสถาบันช่วยถ่ายทอดความรู้และรวบรวมชุดความรู้การทำมิต 4. เกิดการพัฒนาความรู้

ตาราง 6 (ต่อ)

ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ ด้านศิลปกรรม	อดีต	ระหว่างการศึกษา	หลังการศึกษา
สัมมนา	สัมมนาเกี่ยวกับอาชีพ	สัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้าน ศิลปกรรม	1. แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ 2. เกิดเครือข่ายชุมชน 3. ร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนามิตร ใน ภาพรวม ของจังหวัดอุทัยธานี 4. เกิดความศรัทธาในความเป็นปราชญ์ ด้านการทำมิดของตนเอง
แสดงงาน	แสดงงานเพื่อจำหน่ายสินค้า	แสดงงานแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้าน ศิลปกรรม	1. เกิดการเรียนรู้วิธีการที่ตนเองสนใจซึ่ง กันและกัน 2. เกิดการกระตุ้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์
อบรมเชิงปฏิบัติการ	อบรมเชิงปฏิบัติการ	อบรมเชิงปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรม	เกิดการถ่ายทอดความรู้ด้านการทำมิด สู่ สาธารณะชนหลากหลายกลุ่ม

ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม โดยกิจกรรมการ
ศึกษาดูงาน ก่อนการทำวิจัยพบว่าความรู้ด้านการทำมิดอยู่ในตัว
ปราชญ์ ระหว่างการวิจัยพบว่าเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้าน
ศิลปกรรม หลังการวิจัยพบว่า ความรู้ที่อยู่ในตัวปราชญ์เกิดการ
กระจายความรู้สู่ชุมชน หน่วยงานและสถาบันช่วยถ่ายทอดความ
รู้และรวบรวมชุดความรู้การทำมิด และเกิดการพัฒนามิตร การ
สัมมนาในระหว่างการทำวิจัยพบว่าเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้
ทางด้านศิลปกรรม หลังการทำวิจัยพบว่าเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้
ประสบการณ์ นำไปสู่การเกิดเครือข่ายระหว่างชุมชน ร่วมกันสร้าง
แนวทางการพัฒนามิตร ในภาพรวมของจังหวัดอุทัยธานี

ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการประเมินมาตรฐานผลิตภัณฑ์
ชุมชน ผู้มีประสบการณ์เห็นตรงกันว่า การพัฒนาแบบจำลองชุมชน
ปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรม มีจุดเริ่มต้นจากการเรียนรู้
และจบท้ายด้วยการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งเป็นชุดความรู้และ
กระบวนการทัศน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน โดยวิธีการใช้
ศิลปกรรมการทำมิดเป็นเครื่องมือในการสร้างกิจกรรมเพื่อการ
พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน วิถีชุมชนโดยไม่แยกส่วนออกจากกัน

อภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาวิจัยแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการ
เรียนรู้ด้านศิลปกรรมโดยการพึ่งตนเองของกลุ่มทำมิดจังหวัด
อุทัยธานี แต่ละองค์ประกอบโดยพัฒนาควบคู่ทั้งในด้านชุมชน และ
ผลิตภัณฑ์ศิลปกรรม ประกอบด้วย การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีที่
มีอยู่ในชุมชน การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชุมชน การพึ่งตนเอง
ทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน การพัฒนาจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน
ภูมิปัญญา และการพึ่งตนเองทางสังคมโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพึ่งตนเองดังกล่าวเกิดการพัฒนามิตรอย่าง
สมดุล สอดคล้องกับแนวคิดของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547, หน้า
99) กล่าวว่า ทฤษฎีการพึ่งตนเองตามองค์ประกอบที่กล่าวมาชี้ให้
เห็นว่าชุมชนจะพัฒนาขึ้นอย่างสมดุล

ในบทนี้อภิปรายผลให้เห็นว่าการพึ่งตนเองของกลุ่มช่าง
ทิน ช่างแขก ช่างปู้ และช่างหล่อ ด้านเทคโนโลยีที่มีอยู่ในชุมชน
ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ เครื่องจักร โรงงานผลิตมิด ด้านองค์ความรู้
ระบบเครือข่ายของกลุ่มทำมิด มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ
สถาพร ติบุณมี ณ ชุมแพ (2550, หน้า 2) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยี
มาใช้แบ่งเป็น เทคโนโลยีที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม เช่น เครื่องมือ
อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มองไม่เห็นเป็นนามธรรม เช่น ความรู้ การพึ่ง
ตนเองทางด้านเศรษฐกิจในชุมชน สามารถสร้างรายได้ต่อกลุ่ม มี
การวางแผนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีสภาพพึ่งพาตนเองได้ การ
พึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน จัดการ
ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนได้อย่างสมดุล วัสดุบางส่วนที่จำเป็นต้อง
นำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้สภาพการผลิตมีความสอดคล้องกับ
ความต้องการของผู้บริโภค มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สืบ
ศรี คำอุไร (2555, หน้า 58) กล่าวว่า อิทธิพลของธาตุที่ผสมใน
เหล็ก เช่น คาร์บอน (C) แมงกานีส (Mn) ซิลิกอน (Si) โครเมียม (Cr)
โมลิบดีนัม (Mo) ทังสเตน (W) วานาเดียม (V) และนิกเกิล (Ni)
จะส่งผลต่อคุณภาพมิด องค์ประกอบของธาตุชี้ให้เห็นว่าจำเป็นต้อง
ใช้วัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งมีการวางแผนรองรับความ
เปลี่ยนแปลงทางด้านวัสดุ หรือสภาพปัญหาทางทรัพยากรที่จะ
เกิดขึ้นในอนาคตเพื่อการรักษาระดับมาตรฐาน เจตคติเกี่ยวกับการ
พึ่งตนเองทางด้านจิตสำนึก โดยคำนึงถึงการพัฒนาด้านจิตสำนึกที่ดีต่อ
ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำตนให้เป็นพึ่งพาตนเองและชุมชน
ดังข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า

“.... สิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจสูงสุดของคนทำมิดคือ วันที่
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเยี่ยมชม
กิจกรรมในสถานประกอบการของกลุ่มช่างทิน เมื่อวันที่ 5 เมษายน
พ.ศ. 2547 พร้อมกับมอบเหรียญกษาปณ์ไว้เป็นที่ระลึกให้กับช่าง
ทิน....”

(สวรินทร์ภา แต่งไทย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 พฤษภาคม 2553)

จิตวิญญาณของช่างทำมิด ที่เข้มแข็ง ดำรงอยู่เพื่อการทำมิดเป็นผู้ที่ช่วยเหลือช่างทำมิดอื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ อศินีย์ ชูอรุณ (2554, หน้า 9) กล่าวว่าบริบทต่าง ๆ ที่คลี่คลายให้ศิลปิน สร้างสรรค์ผลงานทำให้เห็นคุณค่าของศิลปะในฐานะตัวแทนของยุคสมัย และเป็นสิ่งบำรุงจิตใจมนุษย์

ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการทำมิดในสถานการณ์ปัจจุบันถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ สะท้อนถึงจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังข้อความตอนหนึ่งของช่างหล่อ ได้กล่าวว่า

“... มิดของผมไปในทิศทางเพื่อการใช้งาน การใช้งานด้านการเกษตรโดยตรง และผมก็หลุมมาจากการทำมิดของบรรพบุรุษ โดยแท้จริง และถ้าทำมิดสวยงามผมไม่เป็น พ่อของผมเป็นช่างมิดมาโดยตลอด และผมก็เป็นช่างมิดมาตลอด ผมทำมิดเป็นมาตั้งแต่อายุ 17 และตอนนี้ผมอายุ 71...”

(ชลอ รอดจันทร์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2556)

การพึ่งตนเองทางด้านสังคมโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยงกันในรูปแบบเครือข่ายของกลุ่มชุมชนทั้งภายในและภายนอก และส่วนที่เป็นหน่วยงานของรัฐ เช่นอุตสาหกรรมจังหวัด พัฒนาชุมชน และสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของวันนะ จุฑะวิภาค (2552, หน้า 20) กล่าวว่าสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ จึงทำให้วิถีของคนมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกัน ข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการช่วยเหลือเกื้อกูลกันรูปแบบเครือข่ายของกลุ่มชุมชนทั้งภายในและภายนอกของกลุ่มทำมิด จังหวัดอุทัยธานีมีอิทธิพลทางด้านอาชีพการเกษตรเกี่ยวข้องด้วยจึงทำให้กลุ่มช่างทำมิด กลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกัน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมิดจังหวัดอุทัยธานีโดยพิจารณาตามเกณฑ์ จุดมุ่งหมายของการทำมิด แนวคิดคติความเชื่อ ขั้นตอนการผลิตวัสดุประกอบด้วย คุณค่าทางความงาม วิวัฒนาการของผลงาน ผลกระทบต่อชุมชน ไร่ใช้ชุมชน สะท้อนชุมชน ลักษณะเฉพาะเอกลักษณ์ การสร้างเรื่องราว อิทธิพลทางศิลปกรรม

อภิปรายผลการวิจัยชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมิด จังหวัดอุทัยธานี โดยการศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ของกลุ่มทำมิด ในวิธีการขั้นตอนการทำมิด ผลการเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วยประเด็นความรู้และระบบความรู้ การกระจายความรู้โดยชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมของกลุ่มทำมิดประกอบด้วย การกระจายความรู้ผ่านผู้นำ การกระจายความรู้ผ่านกิจกรรมศึกษาดูงาน การกระจายความรู้ภายในกลุ่มครอบครัวและเครือญาติ การกระจายความรู้การรวมกลุ่มจับกลุ่มพูดคุยกัน ประเด็นสถาบันเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชน เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ หน่วยงาน สถาบัน กลุ่มทำมิด เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ครอบครัว เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ต่อสมาชิกภายในครัวเรือน การสร้างสรรค์ปรับปรุงความรู้ผลที่ได้จากการวิจัย

สอดคล้องกับแนวคิดของ พงษ์ เทียมศักดิ์ (2543, หน้า 161) กล่าวว่าการเรียนรู้ในวิถีชุมชนมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน ความรู้และระบบความรู้ของกลุ่มทำมิด เป็นความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในอดีตถึงปัจจุบัน ความรู้ในระบบความรู้ที่มีอยู่ในตนเอง

การประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนด้านการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ด้านศิลปกรรม ประกอบด้วยรายละเอียดในแต่ละด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน มืองค์ประกอบคือ การผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ มืองค์ประกอบ การตลาด เรื่องราวหรือตำนานของผลิตภัณฑ์ ส่วนหลักเกณฑ์การพิจารณาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ มืองค์ประกอบ คุณภาพผลิตภัณฑ์ โอกาสทางตลาด

อภิปรายผลการประเมินผลิตภัณฑ์ชุมชนในส่วน ก ของผลิตภัณฑ์กลุ่มทำมิดช่างทำมิด ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน ประเด็นด้านการผลิตประกอบด้วย แหล่งที่มาของวัตถุดิบ การขยายปัจจัยการผลิต การรักษาสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต ศักยภาพการผลิตจำนวนมากเพื่อจำหน่าย ประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ประเด็นด้านความเข้มแข็งของชุมชน ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับชุมชน การจัดทำบัญชี

ส่วน ข ด้านการตลาดและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ประเด็นด้านการตลาด ประกอบด้วย แหล่งจำหน่ายหลักของสินค้า รายได้ในการจัดจำหน่ายสินค้าเทียบกับปีที่ผ่านมา และความต่อเนื่องของตลาด ประเด็นด้านเรื่องราวหรือตำนานของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย เรื่องราวของผลิตภัณฑ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ส่วน ค หลักเกณฑ์การพิจารณาของผลิตภัณฑ์กลุ่มทำมิดช่างทำมิด ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยมีประเด็นคุณภาพผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย ความประณีต เรียบร้อยในการผลิต รูปลักษณ์โดยรวมการออกแบบความเข้ากันได้ขององค์ประกอบ มีคุณสมบัติที่ผลิตภัณฑ์นั้นพึงมี คุณภาพของวัสดุวัตถุดิบที่ใช้ ความมีเอกลักษณ์ในการออกแบบ และการใช้งาน ประเด็นโอกาสทางตลาดสู่สากล ผลการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มทำมิดช่างทำมิด ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 5 ดาว กลุ่มทำมิดช่างหล่อ ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 5 ดาว กลุ่มทำมิดช่างปั้น ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 4 ดาว กลุ่มทำมิดช่างหล่อ ผลการพิจารณาตามเกณฑ์เทียบเท่าระดับ 3 ดาว

องค์ประกอบโดยรวมในแต่ละส่วนของแบบจำลอง ซึ่งได้นำไปใช้กับกลุ่มชุมชนมีหลักการ เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนแบบจำลองไปสู่เป้าหมายของชุมชนปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรม การถอดบทเรียนมีความสำคัญมากสำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งความรู้

ที่มีอยู่ในตัวปราชญ์ชุมชน ด้านการทำมิดของจังหวัดอุทัยธานี เป็นสิ่งแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดอุทัยธานี ความสำคัญของการนำปราชญ์ความรู้จากตัวของปราชญ์ นำมาถ่ายทอดต่อชุมชน เครือข่าย สมาชิกที่จะเข้ามาเรียนรู้ รวมถึงการเป็นฐานข้อมูลทางความรู้ของชุมชน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรินทร์ สิริสุนทร (2552, หน้า 8) กล่าวว่าภูมิปัญญาจะกลายเป็นอาวุธเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เพื่อพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตน แนวปฏิบัติที่มีความชัดเจนในแต่ละขั้นตอนของแบบจำลอง จะเป็นชุดความรู้ใหม่และเป็นฐานข้อมูลความรู้ทางด้านศิลปกรรม การทำมิดที่สำคัญ และสามารถนำไปใช้กับกลุ่มชุมชนศิลปกรรมอื่นได้ โดยหลักการของการสร้างแบบจำลองชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรมจะมีแนวคิดหลักคือ การพึ่งตนเองของชุมชน แนวคิดการจัดการความรู้ โดยการนำปราชญ์ชุมชนทางด้านการทำมิดมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการขยายวงแห่งการพัฒนาความรู้ที่ขยายเพิ่มขึ้น ในแต่ละองค์ประกอบของแบบจำลอง แบบจำลองชุมชนปฏิบัติการจะมีเป้าหมายที่จะบูรณาการควบคู่กัน ชุมชนเกิดความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการทำมิดเพิ่มขึ้น มีความสอดคล้องกับ สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทร (2548, หน้า 4) กล่าวว่าสถานะแห่งการเรียนรู้ชุมชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการคิดและพฤติกรรมเพื่อสร้างสรรค์พลังชีวิต ใช้เกื้อกูลและชุมชนหลักการทางทฤษฎี นำไปใช้กับกลุ่มชุมชนเกิดผลไปในทางที่ดี ชุมชนยอมรับตามแนวคิดหลักการของแบบจำลอง ในส่วนของผลิตภัณฑ์เกิดการพัฒนารูปร่างขึ้น ทั้งด้านรูปแบบและการจำหน่าย การติดตามผลมีเกณฑ์หรือตัวชี้วัดเพื่อดูผลของแบบจำลอง เพื่อการยอมรับในหลักการในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งหลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของสมนึก เอื้อจิระพันธุ์ (2553, หน้า 93) กล่าวว่าต้องมีตัวบ่งชี้

ความสำเร็จในการจัดการความรู้ การตรวจสอบประเมินผลความสำเร็จ แบบจำลองสร้างความอย่างยั่งยืนโดยหลักการตามองค์ประกอบของแต่ละส่วนซึ่งสามารถเพิ่มวงจรแห่งการเรียนรู้ขยายวงความรู้เพิ่มขึ้น จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสามารถนำแบบจำลองไปใช้ในการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอื่นที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งหลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ดังที่สมพร เทพสิทธา (2548, หน้า 39) กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงครอบคลุมถึง 4 ด้านคือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม เพิ่มวงจรแห่งการเรียนรู้ขยายวงความรู้เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แบบจำลองชุมชนปฏิบัติการทางด้านศิลปกรรมเป็นความรู้ชุดใหม่ที่เกิดขึ้นจากผลการวิจัยคือความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรม แบบจำลองจะมีหลักสำคัญทั้งหมดคือ คือการจัดการความรู้ การพึ่งพาตนเอง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการขับเคลื่อนโดยชุมชนปฏิบัติการเรียนรู้ทางด้านศิลปกรรม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาแบบจำลองมีหลายแบบ เช่น ประการที่หนึ่ง การเรียนรู้แบบครูพักลักจำ ประการที่สองพ่อสอนลูก ประการที่สามจากพิธีกรรมประเพณี ประการที่สี่ฝังตัวโดยการเป็นศิษย์อาจารย์ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจะต้องนำมาบูรณาการเพื่อใช้สำหรับการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของอารี สุทธิพันธ์ (2552, หน้า 89) กล่าวว่าลักษณะสภาพของสังคมไทยในสมัยก่อนค่านิยมที่สำคัญ 4 ประการคือ เน้นครูเป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรง เน้นการเลียนแบบให้ทำตามตัวอย่าง เน้นการใช้ความจำ ควบคุมและส่งเสริมลักษณะพิเศษของแต่ละบุคคล มีความสำคัญที่จะพัฒนาระบบการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะสำหรับปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ. (2555). **แนวทางและหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ. 2555**. กรุงเทพฯ : บีทีเอสเพรส.
- จิรวัดน์ พิระสันต์.(2552). “การพัฒนาเครื่องปั้นดินเผา ภูมิปัญญาของ 3 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง”. **ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี 2552**.
- จิรวัดน์ พิระสันต์.(2543). “**ทฤษฎีและการวิจัยทางด้านศิลปะและการออกแบบ**”. ภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ริชแม็กซ์ อินเตอร์พรีน.
- พจน์ เทียมศักดิ์. (2543). “**ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน**”. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร.(2552). **ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ : แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูวพัฒน์ ศรีนาง.(2552). “**การพัฒนาสังคมผ่านการเรียนรู้ด้านศิลปกรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจังหวัดลำปาง**”. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัฒนะ จุฑาวิภาค. (2552). **ศิลปะพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาพร ติบุญมี ณ ชุมแพ และ พิชัย สดภิบาล. (2550). **วัสดุพื้นถิ่นภาคกลางที่ใช้ในการผลิตครุภัณฑ์**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์.(2553). **การจัดการความรู้กับนวัตกรรม**. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- สมพร เทพสิทธิ.(2548). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร จำกัด.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2547). **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**.พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริลักษณ์ ยิ้มประสาทพร.(2548). **กระบวนการค้นพบใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน**. กรุงเทพฯ : พิสิษฐ์ไทยออฟเซต.
- สืบศรี คำอุไร.(2555). **เรื่องของมีด**. กรุงเทพฯ : โอเอส พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- อารี สุทธิพันธ์.(2552). **ผลึกความคิดศิลปะ**.กรุงเทพฯ : ศูนย์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัศนีย์ ชูอรุณ. (2554). **ประวัติและแบบอย่างศิลปะ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล

- ชลอ รอดจันทร์. (28 มีนาคม 2556). สัมภาษณ์โดย ธวัช พะยิม.
- สวรินทร์ภา แดงไทย. (5 พฤษภาคม 2553). สัมภาษณ์โดย ธวัช พะยิม.